

*O călătorie introspectivă
care ne invită să regândim
societatea modernă.*

Le Littéraire

ALEJO CARPENTIER
Pașii pierduți

Capitolul întâi

Cerul deasupra capului tău va fi de aramă și pământul sub tine va fi de fier. [...] și vei băjbâi pe întuneric ziua în amiaza mare, ca orbul pe întuneric [...].

DEUTERONOMUL 28:23–29

1

Trecuseră patru ani și șapte luni de când nu mai văzusem casa cu coloane albe și frontonul cu frize amenințătoare ce îi confereau severitatea unui palat de justiție, și, acum, în fața mobilelor și obiectelor așezate la locul lor dintotdeauna, aveam senzația aproape neplăcută că timpul revenise la momentul de început. Lângă felinar, perdeaua de culoarea vinului; unde se cățara tufa de trandafiri, colivia goală. Mai încolo se aflau ulmii care fuseseră plantați cu ajutorul meu în zilele primului entuziasm, când toți participam la lucrarea colectivă; lângă trunchiul scorjot, banca de piatră ce sună a lemn când o lovii cu tocul pantofului. În spate, drumul spre râu, cu magnoliile pitice și grilajul cu încâlcite arabescuri, în stilul New Orleans. Ca în prima seară, am străbătut vestibulul, ascultând același zgomot sec produs de pașii mei și am trecut prin grădină ca să ajung mai repede la locul unde se mișcau, în grupuri, sclavii însemnați cu fierul roșu, amazoanele cu fustele înfășurate pe braț și soldații răniți, zdrențăroși, cu pansamente improvizate, așteptându-și

ceasul în obscuritatea puțind a mastic, fetru vechi și sudoare transpirată de mii de ori în aceleași tunici. M-am retras la timp din zona de lumină, căci răsună împușcătura vânătorului și o pasăre căzu pe scenă de la a doua treime a sufitelor. Malacoful soției mele pluti peste capul meu, căci mă aflam exact pe locul pe unde trebuia să între, împiedicându-i și mai mult trecerea și-așa îngustă. Ca să deranjez cât mai puțin, m-am retras în cabina ei, și acolo timpul a coincis din nou cu data reală din calendar, pentru că lucrurile strigau în gura mare că patru ani și șapte luni nu trec fără să rupă, să decoloreze și să veștejească. Dantelele din final păreau mai cenușii; satinul negru din scena balului își pierduse frumoasa consistență ce îl făcea să foșnească la fiecare reverență ca un vârtej de frunze uscate. Până și pereții încăperii erau ponosiți, atinși mereu în aceleași locuri, purtând urmele lungii lor conviețuiri cu machiajul, florile ofilite și costumele de scenă. Așezat acum pe divanul care din verde marin devenise verde mucegai, gândeam consternat cât de grea devenise pentru Ruth această închisoare a scenei artificiale, cu poduri suspendate, sfeșnice din sfoară și copaci de mucava. În zilele premierei acestei tragedii despre Războiul de Secesiune, când trebuise să-l ajutăm pe tânărul autor slujit de o trupă proaspăt sosită de la un teatru experimental, întrezărisem, în cel mai bun caz, o aventură de douăzeci de seri. Acum ajunsesem la o mie cinci sute de reprezentații, fără ca personajele, legate prin contracte ce se reînnoiau veșnic, să aibă nici cea mai mică posibilitate de a se abate de la acțiune, din clipa când impresarii, trecând generosul efort juvenil pe planul marilor afaceri, incluseseră opera în consorțiul lor. Așa încât pentru Ruth, departe de a fi o poartă deschisă spre vasta lume a Dramei – un mijloc de evadare – acest teatru era Insula Diavolului. Scurtele escapade ce i se permiteau, cu spectacole benefice, purtând coafura Portiei sau tunica vreunei Ifigenii, îi foloseau prea puțin, pentru că spectatorii căutau sub un costum diferit același malacof, iar în glasul ce voia să fie al Antigonei,

toți recunoșteau inflexiunile de contraltă ale Arabelei care, acum, pe scenă, învâța de la personajul Booth – într-o ipostază pe care criticii o apreciau ca teribil de inteligentă – să pronunțe corect în latină, repetând propoziția *Sic semper tyrannis*. Ar fi fost nevoie de genialitatea unei tragediene fără pereche ca să poată scăpa de acel parazit ce se hrănea cu sângele ei, de acel oaspete al propriului ei corp, lipit de carnea ei ca o plagă fără leac. Avea chef să rezilieze contractul. Dar asemenea răzvrătiri se plăteau, în meseria ei, cu un lung șomaj, și Ruth, care începuse să declame textul la vârsta de treizeci de ani, se vedea ajungând la treizeci și cinci, repetând aceleași gesturi, aceleași cuvinte, în fiecare seară a săptămânii, în fiecare după-amiază de duminică, sâmbătă și sărbători legale, fără să punem la socoteală spectacolele din turneele estivale. Succesul piesei îi anihila în mod lent pe interpreții ce îmbătrâneau sub ochii publicului în costumele lor mereu aceleași, și dacă vreunul din ei ar fi murit de un infarct, într-o seară oarecare, imediat după lăsarea cortinei, compania, reunită în cimitir a doua zi dimineața, și-ar fi etalat – poate fără să-și dea seama – niște haine de doliu ce aveau un aer de dagherotip. Tot mai amărâtă, tot mai puțin încrezătoare că va reuși să facă o carieră pe care, oricum ar fi fost, o iubea dintr-un instinct adânc, soția mea se lăsa târâtă de automatismul muncii impuse, așa cum eu mă lăsam târât de meseria mea. Înainte, cel puțin, încerca să-și salveze temperamentul repetând încontinuu marile roluri pe care aspira să le interpreteze la un moment dat. Trecea de la Norah la Judith, de la Medea la Tess, cu iluzia schimbării; dar această iluzie fusese învinsă, în cele din urmă, de tristețea monologurilor declamate în fața oglinzii. Negăsind nicio cale normală de a face să coincidă viețile noastre – orarul unei actrițe nu e același cu cel al unui funcționar –, sfârșirăm prin a dormi în paturi separate. Duminica, spre sfârșitul dimineții, eu petreceam de obicei un timp în patul ei, îndeplinind ceea ce socoteam o datorie conjugală, deși nu reușeam să-mi dau seama dacă ceea ce făceam

răspundea unei autentice dorințe a lui Ruth. Era probabil că și ea, la rândul ei, se simțea obligată să participe la acest săptămânal exercițiu fizic în virtutea unei obligații contractate în clipa când semnase certificatul nostru de căsătorie. În ceea ce mă privește, acționam sub impulsul ideii că nu trebuie să ignor posibilitatea unei obligații pe care o îndeplineam cu plăcere, liniștindu-mi în felul acesta, pentru o săptămână, anumite muștrări de conștiință. Adevărul este că acele îmbrățișări, deși lipsite de elan, strângeau din nou, de fiecare dată, legăturile slăbite de nepotrivirea dintre activitățile noastre. Căldura trupurilor restabila o anumită intimitate, ce era ca o scurtă revenire la ceea ce fusese casa noastră la început. Udam mușcata uitată de duminica trecută; schimbam locul unui tablou; făceam socoteli domestice. Dar la scurt timp, clopotele unui carilon din apropiere ne aminteau că se apropie ora separării. Și când o lăsam pe soția mea la teatru la începutul spectacolului de după-masă, aveam impresia că o duc înapoi la o închisoare unde își îndeplinea condamnarea pe viață. Răsuna împușcătura, cădea falsa pasăre de la a doua treime a sufitelor, și se încheia *Conviețuirea celei de-a șaptea zile*.

Azi însă regula de duminică se schimbase, din vina acelui somnifer pe care-l înghițisem spre ziuă ca să mă apuce repede somnul – ce nu mai venea ca înainte, când îmi puneam doar o pânză neagră pe ochi, cum mă sfătuisse Mouche. Când m-am trezit, am văzut că soția mea plecase, iar dezordinea în care se aflau lucrurile de îmbrăcat, pe jumătate scoase din sertarele comodei, tuburile de machiaj de scenă aruncate prin colțuri, pudrierele și flacoanele părăsite prin toate părțile anunțau o călătorie neașteptată. Ruth se întorcea acum de pe scenă, urmată de un zgomot de aplauze, desfăcându-și copcile vestei. Închise ușa cu o lovitură de picior care se repetase de atâtea ori că mâncase lemnul, și malacoful, aruncat peste cap, se întinse pe covor de la un perete la altul. Desprinzându-se din acele dantele, corpul ei albicios mi se păru proaspăt și plăcut, și

tocmai mă apropiam de el pentru o mângâiere, când goliciunea se îmbracă într-o catifea albastră căzută de sus, ce avea mirosul cupoanelor de pânză păstrate de mama, când eram copil, în cel mai ascuns ungher al dulapului ei de mahon. Mă cuprinse un soi de izbucnire de mânie împotriva stupidei slujbe și a prefăcătoriei care se interpuneau mereu între persoanele noastre, asemenea spadei îngerului din hagiografii; împotriva acelei drame ce ne împărțise casa, aruncându-mă în alta – aceea ai cărei pereți erau decorați cu imagini astrale –, unde dorința mea găsea întotdeauna un suflet propice îmbrățișărilor. Și tocmai pentru a favoriza această carieră nefericită la începuturile ei, pentru a o vedea fericită pe cea pe care o iubeam atât de mult atunci, îmi trunchiasem destinul, căutând stabilitatea materială în slujba ce mă făcuse la fel de prizonier ca pe ea! Acum, cu spatele la mine, Ruth îmi vorbea prin oglindă, în timp ce-și mânjea chipul neliniștit cu culorile unsuroase ale machiajului; îmi spunea că, la sfârșitul reprezentației, trupa trebuia să plece imediat într-un turneu pe cealaltă coastă a țării și că de aceea își adusese valizele la teatru. Mă întrebă distrată despre filmul prezentat cu o seară înainte. Voiam să-i vorbesc despre succesul filmului, amintindu-i că terminarea lui însemna începutul vacanței mele, când se auziră bătăi în ușă. Ruth se ridică în picioare și mă trezii în fața celei ce înceta să fie soția mea, pentru a se transforma în protagonistă; își prinse la centură un trandafir artificial și, cu un abia schițat gest de scuză, porni spre scena a cărei cortină în stil italianesc tocmai se deschisese, răscolind un aer ce mirosea a praf și a lemn vechi. Se mai întoarse o dată spre mine, în semn de despărțire, și o luă pe aleea magnoliilor pitice... Nu mă simțeam în stare să aștept cealaltă pauză, când catifeaua avea să fie schimbată cu satinul, și un nou machiaj avea să-l îngroașe pe cel anterior. Mă întorsei acasă la noi, unde dezordinea plecării grăbite făcea să se simtă încă prezența celei absente. Forma capului ei apărea mulată pe pernă; pe noptieră, un pahar de apă golit pe jumătate, cu o

soluție de picături verzi, și o carte rămasă deschisă la un sfârșit de capitol. Mâna mea pipăia pata încă umedă a unei loțiuni ce se vărsase. O pagină de agendă, pe care n-o văzusem când intrasem în cameră mai înainte, mă informa despre călătoria neașteptată: *Pupături, Ruth. P.S. În birou e o sticlă de vin de Xeres*. Mă încercă o cumplită senzație de singurătate. Era prima dată, după unsprezece luni, că mă vedeam singur, nu în vise, fără ceva de făcut imediat, fără să trebuiască să alerg în oraș cu teama de-a ajunge târziu într-un loc. Eram departe de agitația și larma studiourilor, într-o tăcere pe care n-o sfâșiau melodii mecanice și voci amplificate. Nu aveam niciun motiv de grabă și, tocmai de aceea, mă simțeam obiectul unei vagi amenințări. În această încăpere abandonată de persoana al cărei parfum persista încă, mă simțeam ca derutat de posibilitatea de a dialoga cu mine însumi. Mă surprindeam vorbindu-mi cu jumătate de glas. Întins din nou, privind tavanul, îmi imaginam ultimii ani care trecuseră și îi vedeam scurgându-se din toamnă până la Paște, de la crivăț la asfaltul moale, fără să fi avut timp să-i trăiesc – aflând pe neașteptate, datorită ofertei unui restaurant de noapte, că s-au întors rațele sălbatice, că s-a sfârșit interdicția de a pescui stridii, sau că au reapărut castanele. Uneori, informațiile mele despre trecerea anotimpurilor se datorau și clopoțelilor de hârtie roșie ce se atârnavă în vitrinele magazinelor, sau sosirii camioanelor încărcate cu brazi al căror miros schimba înfățișarea străzii pentru câteva clipe. În cronica propriei mele existențe erau mari lacune de săptămâni întregi, perioade ce nu-mi lăsau nicio amintire valabilă, urma unei senzații excepționale, o emoție trainică; zile când orice gest îmi producea obsedanta impresie că l-am făcut înainte în împrejurări identice – că mă așezasem în același colț, că povestisem aceeași întâmplare, privind corabia cu pânze captivă în cristalul unui prespapier. Când se sărbătorea ziua mea de naștere în mijlocul acelorași chipuri, în aceleași locuri, cu aceleași cântec repetat în cor, în mod invariabil mă asalta ideea că se deosebea de

aniversarea mea anterioară doar prin apariția unei lumânări în plus pe tortul al cărui gust era identic cu cel de data trecută. Urcând și coborând costișa zilelor, cu același bolovan în spate, mă mențineam prin acțiunea unui impuls dobândit datorită paroxismelor – impuls ce avea să cedeze mai devreme sau mai târziu, la o dată ce poate figura în calendarul anului în curs. Dar a fugi de toate acestea, în lumea ce mi se hărăzise, era la fel de imposibil ca și încercarea de a retrăi, în aceste vremuri, anumite fapte eroice sau sfinte. Ajunsesem în era Omului-Viespe, Omului-Nimeni, unde sufletele nu se vindeau Diavolului, ci Contabilului sau Vechilului. Înțelegând că era zadarnic să te răzvrățești, după o dezrădăcinare ce mă făcuse să trăiesc două adolescențe – cea care rămăsese pe celălalt țărm al mării și cea care se sfârșise aici – nu vedeam unde aș putea găsi o oarecare libertate în afara dezordinii nopților mele, când orice pretext era bun ca să mă dăruiesc în mod exagerat repetatelor excese. Sufletul meu diurn îl vândusem Contabilului – gândeam batjocorindu-mă pe mine însumi; dar Contabilul nu știa că noaptea făceam ciudate călătorii prin meandrele unui oraș invizibil pentru el, oraș într-un oraș, cu sălașe pentru a uita ziua, ca *Venusberg* și Casa Constelațiilor, atunci când vreun capriciu vicios nu mă purta spre apartamente tainice, unde când intri îți pierzi numele de familie. Prizonier al meseriei mele, printre ceasuri, cronometre, metronoame, în interiorul unor săli fără ferestre căptușite cu fetru și materiale izolante, veșnic într-un spațiu artificial, când mă vedeam în fiecare seară pe strada cufundată deja în noapte, căutam instinctiv plăcerile ce mă făceau să uit trecerea orelor. Beam și mă desfătam întorcându-mă cu spatele la ceasuri, până când băutura și desfătarea mă doborau la picioarele unui ceas deșteptător, încercând să aștept un somn, punându-mi pe ochi o mască neagră ce îmi dădea probabil, odată adormit, un aer de Fantomas în repaus... Imaginea caraghioasă mă înveseli. Dădui pe gât un pahar mare de Xeres, hotărât să-l distrug pe cel ce medita prea mult în

craniul meu, și, cum treziseam cu vinul de-acum căldurile provocate de alcoolul din ajun, mă apropiiai de fereastra din camera lui Ruth, ale cărei parfumuri începeau să se estompeze în fața unui persistent miros de acetona. După confuzele imagini în tonuri cenușii ale trezirii, sosise vara, escortată de sirene de vapor ce-și răspundeau una alteia de la un râu la altul pe deasupra clădirilor. Sus, printre evanescențele unei ceți călduțe, se aflau culmile orașului: săgețile lipsite de patină ale templelor creștine, cupola bisericii ortodoxe, marile clinici unde oficiau Eminențe Albe, sub antablamentele clasice, prea înclinate datorită înălțimii, ale acelor arhitecți care, la începutul veacului, își pierduseră pesemne cumpătul în fața unei dilatări a verticalității. Masivă și tăcută, firma de pompe funebre, cu nesfârșite coridoare, părea o copie în tonuri cenușii – sinagogă și sală de concerte în mijloc – a imensului spital ginecologic, a cărui fațadă, orfană de orice ornament, avea un șir de ferestre toate la fel, pe care obișnuiam să le număr duminica, din patul soției mele, când ne lipseau subiectele de conversație. Din asfaltul străzii se înălța o vipie albăstrie de benzină amestecată cu aburi chimici, ce se eterniza în curți interioare puțind a resturi, unde câte un câine gâfâind imita postura unui iepure jupuit întins, ca să găsească vreo vână de răcoare în căldura de pe jos. Carilonul ciocănea un *Ave Maria*. Mă încercă insolita curiozitate de a ști ce sfânt se sărbătorește în această zi: „4 iunie. Sfântul Francisco Carraciolo“ – glăsuia tomul editat de Vatican din care învățam pe vremuri imnurile gregoriene. Complet necunoscut pentru mine. Căutai cartea cu viețile sfinților, tipărită la Madrid, pe care mi-o citise de-atâtea ori maică-mea, acolo, în timpul fericitelor boli lipsite de importanță ce mă scuteau de școală. Nu scria nimic despre Francisco Carraciolo. Dar dădui peste niște pagini cu titluri cuvioase: „Rosa primește oaspeți din cer“; „Rosa se luptă cu diavolul“; „Miracolul statuii ce transpiră“. Și un chenar festonat unde se încălceau cuvinte latinești: *Sanctae Rosae Limanae, Virginis. Patronae principalis*

*totius Americae Latinae.*¹ Și aceste versuri ale sfintei, închinată cu fervoare Soțului:

*Vai! Pe iubitul meu
cine îl oprește?
Întârzie și e miazăzi,
iar el nu sosește.*

Simții o dureroasă amărăciune în gât reamintindu-mi, prin limbajul copilăriei, de prea multe întâmplări la un loc. Hotărât lucru, acest concediu mă înduioșa. Am băut ce mai rămăsese din Xeres și m-am apropiat din nou de fereastră. Copiii care se jucau sub cei patru brazi prăfuiți din Parcul Model își păraseau din când în când castelele de nisip cenușiu, ca să-i invidieze pe puștii din bazinul cu apă al unei fântâni municipale, ce se bălăceau printre bucăți de ziare și mucuri de țigară. Asta îmi dădu ideea să mă duc la o piscină ca să fac puțină mișcare. Nu trebuia să stau acasă în propria-mi companie. Căutând costumul de baie, care nu era de găsit prin dulapuri, mi se năzări că ar fi mai sănătos să iau un tren și să cobor într-un loc cu păduri, ca să respir aer curat. Și eram deja în drum spre gară, când mă oprii în fața Muzeului unde era vernisajul unei mari expoziții de artă abstractă, anunțată prin afișe agățate de niște stâlpi, ale căror ciuperci, stele și funde de lemn se roteau într-un aer mirosind a proaspăt lăcuit. Eram pe punctul de a urca scara, când am văzut că autobuzul Planetariului se oprise foarte aproape, și, dintr-odată, vizitarea acestuia mi s-a părut foarte necesară pentru a-i sugera lui Mouche idei privind noua decorare a studioului său. Dar cum autobuzul întârzia prea mult până să plece, în cele din urmă mă simții zăpăcit în fața atâtor posibilități și mă oprii la primul colț ca să privesc desenele pe care le făcea pe trotuar cu crete colorate un invalid cu multe medalii militare pe

1 „A Sfintei Rosa din Lima, Fecioara, principala patroană a întregii Americi Latine“ (în lat., în orig.).

piept. Întrerupt neînfrânatul ritm al zilelor mele, scăpat, pentru trei săptămâni, de întreprinderea ce-mi dădea de mâncare și care îmi cumpărase deja câțiva ani din viață, nu știam cum să mă bucur de odihnă. Parcă eram bolnav de odihnă subită, dezorientat pe străzi cunoscute, indecis în fața unor dorințe ce nu ajungeau să fie dorințe. Aveam chef să cumpăr acea *Odisee*, sau poate ultimele romane polițiste, sau poate acele *Comedii americane* de Lope, expuse în vitrină la Brentano's, ca să mă reîntâlnesc cu limba pe care n-o foloseam niciodată, deși în spaniolă nu știam decât tabla înmulțirii și adunarea cu „șinem atâta“. Dar acolo se afla și *Prometheus Unbound*², ce mă îndepărtă repede de cărți, căci titlul era prea legat de un vechi proiect de compoziție care, după un preludiv încheiat cu un cor de metale, nu trecuse, în recitativul inițial al lui Prometeu, de superbul strigăt de revoltă: „... regard this Earth – Made multitudinous with slaves, whom thou – requitest for kneeworship, prayer and praise, – asid toil, and hecatombs of broken heart, – with fear and self-contempt and barren hope“³. Adevărul e că, având timp să mă opresc în fața lor, după ce multe luni de zile le ignorasem, magazinele îmi vorbeau prea mult. Se aflau, aici, o hartă a unor insule înconjurate de galioane și roze ale vântului, mai încolo, un tratat de organografie; dincolo, un portret al lui Ruth, etalând diamante de împrumut, pentru a face publicitate unui bijutier. Amintirea călătoriei ei îmi produse o bruscă iritare: pe ea o urmăream, realmente, acum; unica persoană pe care doream s-o am alături de mine în această după-masă sufocantă și încețoșată, cu un cer ce se întuneca după monotona

2 *Prometeu descătușat*, dramă lirică de P.B. Shelley (1792–1822).

3 „Te uită la Pământul înțesat/De sclavii tăi, pe care-i răsplătești/Cu temeri, silă și nădejdi deșarte/Fiindcă ți se roagă în genunchi/Te laudă, trudes și îți înalță/Din sfărâmate inimi, hecatombe!“ (în engl., în orig.), în P.B. Shelley, *Prometeu descătușat și alte poeme*, traducere de Petre Solomon, București, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, colecția „Biblioteca pentru toți“, 1965, actul I, p. 349.

agitație a primelor reclame luminoase. Dar din nou un text, o scenă, o distanță se interpuneau între trupurile noastre, ce nu mai găseau în *Conviețuirea celei de-a Șaptea Zile* bucuria primelor împerecheri. Era devreme ca să mă duc acasă la Mouche. Plictisit de faptul că trebuia să-mi aleg drumul printre atâția oameni ce mergeau în sens contrar, rupând ambalaje de staniol sau curățind portocale cu mâna, doream să mă duc într-un loc cu copaci. Scăpasem de-acum de cei ce se întorceau de la stadioane elogiind sportul în discuțiile lor, când niște stropi reci îmi atinseră dosul palmelor. După un timp a cărui măsură scapă, acum, noțiunilor mele – datorită unei aparente diminuirii a scurgerii sale într-un proces de dilatare și recurență pe care pe atunci nu l-aș fi bănuțit –, îmi amintesc de aceste picături căzându-mi pe piele ca niște delectabile înțepături, de parcă ar fi fost primul semnal – de neînțeles pentru mine, atunci – al întâlnirii. Întâlnire banală, într-un anumit fel, cum sunt, în aparență, toate întâlnirile al căror înțeles adevărat ne va fi dezvăluit mai târziu, în țesătura implicațiilor lor... Trebuie să căutăm, în mod sigur, începutul întregii istorii în norul ce a explodat în ploaie în acea seară cu o asemenea violență că tunelele sale păreau tunete de pe alte latitudini.

2

Explodase, deci, norul în ploaie, când eu treceam prin spatele mării săli de concerte, pe acel trotuar lung, ce nu oferea trecătorului nici cel mai mic adăpost. Îmi amintii că o scară de fier ducea la intrarea interpreților, și cum unii dintre cei care treceau acum îmi erau cunoscuți, nu mi-a fost greu să ajung la scenă, unde membrii unui celebru cor se grupau pe voci ca să-și ocupe locurile pe treptele podiumului. Un timpanist părea că interoghează cu falangele degetelor pielea tobelor, al căror ton era mai ridicat din cauza căldurii. Ținându-și vioara cu

bărbia, concertmaistrul făcea să sune „la“ -ul unui pian, în timp ce trompetele, fagoții și clarineții continuau învăluți într-un confuz clocot de game, triluri și acordaje anterioare ordinii notelor. Întotdeauna când vedeam cum se așază instrumentiștii unei orchestre simfonice în spatele pupitrelor, mă cuprindea o acută senzație de așteptare a clipei când timpul va înceta să mai transporte sunete incoerente, pentru a se vedea încadrat, organizat, supus unei prealabile voințe umane, ce vorbea prin gesturile Măsurătorului Scurgerii sale. Acesta se supunea, adesea, unor hotărâri luate cu un secol sau două înainte. Dar sub copertele partiturilor erau tipărite cu semne speciale ordinele unor oameni care, deși morți, zăcând în cavouri pompoase sau cu oasele pierdute în sordida dezordine a gropii comune, își conservau dreptul de proprietate asupra timpului, impunând intervale de atenție sau de ardoare oamenilor viitorului. Uneori se întâmpla – mă gândeam eu – ca aceste puteri postume să sufere o scădere, sau, dimpotrivă, să crească în virtutea cererii mai mari a unei generații. Astfel, cine ar fi făcut un bilanț al interpretărilor ar fi constatat în mod evident că, anul acesta, sau celălalt, maximum uzufuctuar al timpului fusese Bach sau Wagner, în comparație cu redusele câștiguri ale lui Telemann sau Cherubini. Trecuseră cel puțin trei ani de când nu mai fusesem la un concert simfonic; când ieșeam din studio eram atât de saturat de muzică proastă sau de muzică bună folosită în scopuri detestabile, că mi se părea absurdă ideea de a mă scufunda într-un timp aproape transformat în obiect prin supunerea lui unor tipare de fugă sau în formă de sonată. Din același motiv, simțeam plăcerea insolitului văzându-mă condus, aproape prin surprindere, spre colțul întunecos al cutiilor contrabasurilor, de unde puteam observa ce se petrece pe scenă în această seară ploioasă ale cărei tunete, stinse, păreau că se rostogolesc peste băltoacele de pe strada din apropiere. Și după tăcerea sfâșiată de un gest, urmă o ușoară cvintă de trompete, înaripată cu triolette de viori și violoncele, peste care se profilă

două note descendente, căzute parcă din primele arcușuri ale viorilor și ale violelor cu o încetinală ce se transformă repede în neliniște, în constrângerea de a fugi din fața unui cumplit atac al unei forțe dezlănțuite brusc... M-am ridicat dezgustat. Când eram în cea mai bună dispoziție de-a asculta muzică, după ce o neglijasem atâta timp, trebuia să apară *chestia asta*, care acum se umfla *in crescendo* în urma mea. Trebuia să-mi închipui când i-am văzut pe coriști intrând în scenă. Dar ar fi putut fi și un oratoriu clasic. Pentru că, dacă aș fi știut că ceea ce se afla pe pupitre era *Simfonia a noua*, mi-aș fi văzut de drum mai departe sub ploaia torențială. Dacă nu suportam anumite compoziții legate de amintirea unor boli din copilărie, cu atât mai puțin puteam înghiți *Freude, schöner Götterfunken, Tochter aus Elysium!*⁴, pe care o eschivasem, de *atunci*, asemenea celor care își îndepărtează privirea, ani de zile, de anumite obiecte ce le evocă moartea. În plus, ca mulți oameni din generația mea, uram tot ce avea un aer sublim. *Oda* lui Schiller era la fel de opusă firii mele ca Cina de pe Monsalvat și Înălțarea Graalului⁵... Acum sunt din nou pe stradă, în căutarea unui bar. Dacă va trebui să umblu mult ca să găsesc un pahar de țarie, o să mă simt cuprins, foarte curând, de starea de depresie ce mă mai cuprinsese uneori, și care mă face să mă simt prizonier într-un spațiu fără ieșire, exasperat că nu pot schimba nimic în existența mea, guvernată întotdeauna de voințele altora, ce de-abia îmi permit, în fiecare dimineață, să decid dacă prefer carne sau cereale la micul dejun. O iau la fugă, fiindcă ploaia se întetește. Când dau colțul, mă izbesc cu capul de o umbrelă deschisă; vântul o smulge din mâinile proprietarului

4 „Slavă ție, stea curată, voie bună pe pământ!“, primele versuri din „Oda bucuriei“ de Friedrich von Schiller (în germ., în orig.). Traducere de I.U. Soricu.

5 În legendele medievale, munte fermecat unde se celebra sacrificiul Sfântului Graal.